

wingen over een aantal juridisch-technische en praktisch-organisatorische aspecten. *Panopticon*, 33(2), 110-124.

MAES, E. & JONCKHEERE, A. (2011). Kenmerken van personen geplaatst onder aanhoudingsmandaat en/of vrij onder voorwaarden. In E. MAES & A. JONCKHEERE (Ed.) (m.m.v. D. BURSSSENS, B. MINE & C. TANGE), *De voorlopige hechtenis en haar alternatieven. Onderzoekers en actoren in debat* (pp. 35-55). Gent, Academia Press.

MIEDEMA, M. & POST, B. (2006). *Evaluatie pilot elektronische volgsystemen*. ITS: Nijmegen.

MINE, B., DE MAN, C., MAES, E. & VAN BRAKEL, R. (2011). Exercice de mise en perspective des possibilités d'application de la surveillance électronique dans le cadre de la détention préventive. In A. JONCKHEERE & E. MAES (Éd.) (coll. D. BURSSSENS, B. MINE & C.

TANGE), *La détention préventive et ses alternatives. Chercheurs et acteurs en débat* (pp. 21-34). Gent: Academia Press.

SABBE, J. (2010). De (bescheiden) invloed van het vervolgings- en strafbeleid van het OM op de punitiviteit. In I. AERTSEN, K. BEYENS, T. DAEMS & E. MAES (Ed.), *Hoe punitief is België?* (pp. 151-158). Antwerpen/Apeldoorn: Maklu

SHUTE, S. (2007). *Satellite Tracking of Offenders: A Study of The Pilots in England and Wales*. London: Ministry of Justice.

TANGE, C. (2011). La détention préventive: pis-aller du système pénal? In A. JONCKHEERE & E. MAES (Éd.) (coll. D. BURSSSENS, B. MINE & C. TANGE), *La détention préventive et ses alternatives. Chercheurs et acteurs en débat* (pp. 73-101). Gent: Academia Press.

MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING / SOCIAL WORK (1)

Daders van familiaal geweld het huis uit! *Een kritische lezing van een nieuwe wetgeving omtrent huisverbod*

Alain Slock^a

^a Coördinator, Centrum Algemeen Welzijnswerk Artevelde en aldus o.a. verantwoordelijk voor het inhoudelijk beleid m.b.t. hulpverlening bij familiaal geweld (Corresp.: Alain.Slock@cawsgenteeklo.be).

Op 1 januari 2013 ging de wet van 15/05/2012 betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld in voege. Deze wet versoepelt en versnelt enerzijds de mogelijkheid om bij familiaal geweld (door de wetgever minzaam 'huiselijk' geweld genoemd) de dader een tijdelijk huisverbod op te leggen, anderzijds creëert de wet een schakeling, een naadloze overgang, tussen de mogelijkheden van de Procureur des Konings en de bevoegdheid van een vrederechter in deze.

Het was voordien al wel mogelijk om de dader een tijdelijk huisverbod op te leggen maar daarvoor moest het slachtoffer zelf een verzoek tot dwingen-de en voorlopige maatregelen bij de vrederechter indienen. De toenmalige wet vereiste dus initiatief van het slachtoffer van partnergeweld, iets wat door de relationele en psychische complexiteit en de diverse vormen van afhankelijkheid bij de problematiek van partnergeweld (en bij uitbrei-

ding andere vormen van intrafamiliaal geweld) vaak ontbreekt. Bovendien kon deze procedure enige tijd in beslag nemen waardoor de intentie om veiligheid te installeren en het vermijden dat slachtoffers moeten vluchten in de feiten vaak in het niets vervielen. Met de komst van deze wet poogt men deze lacune weg te werken.

De nieuwe wet in een notendop

Met deze wet kan een Procureur des Konings bij politie-interventie naar aanleiding van partnergeweld of andere vormen van geweld ten aanzien van iedereen die onder eenzelfde dak woont de dader onmiddellijk een tijdelijk huisverbod opleggen. De dader dient het huis onmiddellijk te verlaten, mag het gedurende de opgelegde termijn van het huisverbod niet meer betreden en mag zelfs geen contact meer hebben met de slachtoffers. Dergelijk huisverbod kan uitgesproken worden voor maximaal tien dagen. Tegenover het niet naleven van dit verbod staan geldboetes en een gevangenisstraf van 8 dagen tot 6 maanden. De dader dient binnen 24 uur aan de Procureur des Konings te laten weten waar hij bereikbaar is voor verder gevolg. Dat het echt snel moet kunnen gaan, blijkt uit het feit dat de Procureur zelfs een dergelijk verbod mondeling kan opleggen en nadien zo snel als mogelijk een afschrift van dit bevel dient te bezorgen aan de uithuisgeplaatste. In eenzelfde

beweging dient slachtofferonthaal ingeschakeld te worden om bijstand en voorlichting te verstrekken aan de slachtoffers.

In eenzelfde vloeiende beweging (de wet spreekt van 'ten laatste op de eerste dag waarop de griffie geopend is volgend op de dag van het bevel tot huisverbod') communiceert de Procureur dit bevel aan de bevoegde vrederechter. Deze dient dan binnen 24 uur een zittingsdatum te bepalen, die bovendien binnen de termijn van het uithuiszettingsverbod valt. De vrederechter nodig hierbij de betrokken slachtoffers uit om een verzoek tot dwingende en voorlopige maatregelen te richten. De wetgever wil niet alleen tempo maken, hij wil ook proactief handelen én aanklappend optreden naar de slachtoffers om verdere beschermingsmaatregelen aan te vragen. Opmerkelijk is evenwel dat de Procureur alle processen-verbaal die aanleiding geven tot dit huisverbod of omtrent het niet naleven van dit verbod dient door te geven aan de vrederechter. De vrederechter heeft dan de mogelijkheid om het huisverbod op te heffen of tot maximaal drie maanden te verlengen.

Enkele kritische kanttekeningen

De pogingen van de wetgever om slachtoffers van partnergeweld of andere vormen van geweld die zich onder hetzelfde dak afspeelen veel sneller en effectiever in staat te stellen hun recht op wonen te effectueren, zijn zeker verdienstelijk te noemen. Onze weinige vluchthuizen in Vlaanderen (er zijn er maar zeven die ook erkend zijn door de Vlaamse Gemeenschap) waar op een geheim of beveiligd adres residentiële begeleiding aan vrouwen en kinderen die slachtoffer zijn van familiaal geweld wordt geboden, worden helaas nog steeds bevolkt door vrouwen die de geweldsituatie en dus hun thuis dienden te ontlopen. Door deze vluchthandeling ontwrichten deze vrouwen meteen ook hun hele dagdagelijkse vertrouwde leven op vlak van wonen, werken, opvang of schoolsituatie voor de kinderen en eigen sociaal netwerk. In de crisis die aanhoudend geweld veroorzaakt, zijn deze vrouwen en kinderen eigenlijk door hun vorm van hulpzoekend gedrag een tweede maal slachtoffer van een crisis die ze mee zelf veroorzaken door weg te vluchten. Een opname in een vluchthuis is door de ontwrichting die het veroorzaakt hoe dan ook een zwaar ingrijpende vorm van hulp en daarom

waar mogelijk te vermijden. De praktijk van alle dag toont echter aan dat er jaarlijks een paar honderd vrouwen en kinderen ernstig nood hebben aan deze vorm van hulp. Jaar na jaar stijgt in deze populatie het aandeel van de vrouwen met een migratieverleden, maar dat is een ander verhaal. Meer dan ooit wordt vanuit de hulpverlening deze vorm van hulp pas na een grondige vraagverheldering en weloverwogen afweging en indicatiestelling ingezet zonder dat dit afbreuk doet aan de snelheid die hulpverlenend handelen in dergelijke situaties vereisen. De laatste jaren wordt van uit de hulpverlening ook ingezet op differentiatie van hulpverleningsvormen en methodieken. Alleen al door de Centra Algemeen Welzijnswerk worden er jaarlijks veel meer situaties van partnergeweld ambulante of koppelgericht aangepakt dan dat er vrouwen in de vluchthuizen verblijven. Een vluchthuisopname is te allen tijde een niet-verkieslijke oplossing, soms echter de enige mogelijke (omwille van de hoog-risicosituatie). In vele gevallen van partnergeweld is het zeker niet de enige mogelijkheid. Veel hangt af van de vroegtijdigheid in de ontwikkeling van het probleem waarmee hulpverlening er in slaagt om het ruziënde en vechtende koppel te bereiken. Hulpverlening inzake partnergeweld is al lang niet meer beperkt tot het aanbod van de vluchthuizen.

De aanleiding en achtergrond van de totstandkoming van deze wet kleurt onzes inziens te eenzijdig de inhoud van deze wet. De poging van de wetgever om het geweld te stoppen wordt onlosmakelijk gekoppeld aan het behoud van het recht van woonst voor het slachtoffer en het ontnemen van dat recht bij de – door de politie aangeduide – dader. In een poging om de crisis die een vluchtsituatie met zich mee brengt, te vermijden, installeert de wetgever een crisis bij de dader. En wellicht ook een bij politiediensten, maar daarover verderop meer.

Deze benadering van de problematiek gaat echter veelal voorbij aan de psychologische en relationele complexiteit die het fenomeen van partnergeweld en bij uitbreiding familiaal geweld kenmerkt. Hulpverleners en politiemensen bij uitstek weten dat het niet altijd zo eenvoudig is om een simpele tweedeling te maken in termen van dader en slachtoffer. In vele gevallen is die opdeling enkel

goed te maken bij zware, chronische vormen van 'huiselijk' geweld waar vaak ook een psychopathologische problematiek om de hoek schuilt. Ik kan mij nu evenwel niet van de indruk ontdoen dat in deze zwaardere vormen van geweld niet naar dit middel van huisverbod zal gegrepen worden. Het risico op herhaling van de feiten is in deze situaties ook veel groter en hierbij biedt dit huisverbod maar een zeer vals gevoel van veiligheid.

Zal men dit verbod dan voornamelijk hanteren bij mildere vormen van familiaal geweld, of bij minder chronische of minder geëscaleerde vormen? Ik betwijfel het. Net in die fasen van de probleemontwikkeling hebben koppels nog snel de neiging om zich na de crisis opnieuw te verzoenen. Net dan zorgen verwarrende emoties zoals schuldgevoelens bij de vrouw en schaamte bij de (hardste) geweldpleger, loyaliteiten en diverse vormen van afhankelijkheid er net voor dat er na de crisis en de ermee gepaard gaande breuk opnieuw contact wordt gezocht, gepoogd wordt om de brokken te lijmen. Een huisverbod zal deze dynamieken mijns inziens niet tegenhouden. Een vluchthuisplaatsing op een anonieme plek kan dat in sommige situaties al niet. Het lijkt me dan ook een hele klus voor de politie om dit huisverbod en het daarbij horende verbod op contactname op te volgen, laat staan te doen naleven en de gezinsleden permanent te garanderen dat hun veiligheid gevrijwaard wordt.

Een gemiste kans

Samenvattend durf ik dan ook te stellen dat de creatie van deze wet een miskenning van de complexiteit van de problematiek inhoudt; ze gaat uit van een miskenning van de andere vormen van hulp bij partnergeweld en installeert een vals gevoel van veiligheid. Het zal het aantal politieinterventies zeker niet doen afnemen, maar wellicht was het daarvoor ook niet bedoeld.

Wanneer zal deze wet toegepast worden? Zeker niet bij de ernstige vormen, de hoogrisico-situaties. Wellicht ook niet bij de eenmalige, misschien bij de chronische, de 'gekende gevallen' waar hulpverlening en justitie samen met de handen in het haar zitten. Getuigt deze nieuwe wetgeving dan net niet eerder van een onmacht van politie, justitie en hulpverlening in het adequaat omgaan met allerlei vormen van geweld die zich binnen de gesloten deuren van een privéwoning afspelen? Deze wet is in ieder geval opnieuw een gemiste kans om bij confrontatie met zulke schrijnende situaties een werkzame driehoek te installeren van justitie, politie en hulpverlening. Het is een gemiste kans dat enkel slachtofferonthaal als vorm van dienstverlening hierin een plek krijgt. Misschien moeten we dan in de integrale aanpak van familiaal geweld toch ons heil gaan zoeken in vormen van 'sluitende ketenaanpak' of ketenregie?

MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING / SOCIAL WORK (2)

Vrijwilligheid in de hulpverlening¹ Een case-study in de thuislozenzorg

Thomas Maesele^a

^a Assistent, Vakgroep Sociale Agogiek, Universiteit Gent (Corres.: Thomas.Maesele@ugent.be).

De notie vrijwilligheid is een centraal concept in het sociaal werk in het algemeen en in de hulpverlening in het bijzonder: hulp moet gevraagd of aanvaard worden (DE JONG & BERG, 2001). Het belang van deze notie wordt onderstreept in de gezamenlijke ethische code van de International Federation of Social Workers en de International

Association of Schools of Social Work (2005): '[s]ocial workers should respect and promote people's right to make their own choices and decisions, irrespective of their values and life choices, provided this does not threaten the rights and legitimate interests of others'. Hoewel het onderscheid tussen gedwongen en vrijwillige hulp historisch een belangrijke discussie is (SMITH *et al.*, 2011) biedt vrijwilligheid vandaag de dag aan het sociaal werk een dankbare legitimatie voor het ingrijpen in het leven van mensen (ROONEY, 2009). Daarenboven stelt de vraag zich vaak of ingrijpen zinvol is, zonder dat de betrokken personen gemotiveerd zijn tot verandering.

In deze rubriektekst rapporteren we in een notendop over een onderzoek in de thuislozenzorg. His-

---

¹ Deze tekst is gebaseerd op data van een doctoraatsonderzoek verricht aan de Vakgroep Sociale Agogiek, Universiteit Gent.